

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Asiaticae Historiae Societatis Iesv Pars ...

Libris Quatuor Consequentibus Pertexens, Quae post beatum S. Xaverij
Obitum Soc. Patres ad Dei gloriam in iisdem Prouinciis gessere

Bartoli, Daniello

Lvgdvni, 1667

2. Berzei ortus, iuuentus, conuersio, & tyrocinium.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11445

taria ratione. Postremo barbara feritate præ cæteris milites sæuebant, quanquam nec ab vlllo reliquorum criminum immunes. Cuicumque, (quod nunquam deest) de femina esset, aut lucris contentio, præsto erat huic miles sicarius, a quo riuales sui caput pretio emeret, qui velut sanguinis professus Mercaturam, nundinaretur eius mortem. Ormuzij denique immania scelera quantæ essent Orientalibus omnibus execrationi, & horrore, testatur vel vnus Xauerij metus, qui pertimescebat identidem ne tota cum suis insula, repentino hiatu sorberetur, optabatque vehementissimè illius emendatione anteuertere illam cladem, nisi se à Deo ad recludendos Euangelio aditus in Iaponiam vocari sentiret apertius, quàm vt dissimulandæ sibi eius vocis relinqueretur locus. Gaspar verò Berzeus compertâ iam vrbs conditione tam impiâ, flagitiosâ & lamentabili, de se ipse conquerebatur mœrens, quod maiores ad eam expugnandam virtutum comineatus Goæ non parasset, quàm quibus putabat parem se operi tam arduo non esse.

2.
Berzei ortus, iuuentus, conuersio, & tyrocinium.

Natus est Berzeus anno 1515, Francisco, & Agnete honestis parentibus; Gœsio patria siue vt indigenæ efferunt Gufio, Zelandiæ vrbe. Prima eius ætate Latinis, Græcisque literis exulta, Louanium missus in Collegio Castrio Philosophiæ impendit operam, eiusque cum laude ingenij decursâ lauream, & magistratum retulit, annum agens vndeuigesimum. Mox aut videndorum appetens nouorum, aut conditionis alicubi optimæ studio, pertæsus literarum, euadit in militem, datque in iis nomen quos tum Carolus quintus Imperator, Coloniae, aduersum Gallos, conscribebat. Verumenimvero desiderijs futilibus malignè respondit aliquot annorum militia, assiduæ in oculis mortes; continuata ærumnis pericula, terra, marique perpes, & crudelis labor, quâ transmittendis è Germania in Italiam alpebus bruma sæuiente; quâ reperitis sæpius, vita ægrè subducta naufragiis; Deo sapientibus tot malis erudiente terrenam animam, vt intelligeret quâ tristium iussuum mercede suos mundus haberet auctoratos; deinde vt Christi postmodum in castris, exprobrarent suam ignauo stultitiam, si Deo placendi, & beatitudinis æternæ stipendio, minora auderet, quàm olim ære vili, quo miles vitam & sanguinem locarat; fateturque ipse quamlibet multa, & aspera, & Deo gloriosa perageret (constat autem ea certissimis testibus operarum decem strenuissimas vires superasse) semper tamen sibi coram insultasse vitæ imaginem in tyrannide sæculi exantlatæ, & occentasse præsentis in Dei obsequio languorem. Deteris igitur miseriarum acri collyrio animi oculis, librataque hinc præmij festuca, hinc malis ingentibus quæ de militia referebat, cordata se sensit pulsari cogitatione, si nempe tantumdem Christi causa præstaret, sanctum se fore ac Deo carissimum, nam ex eo armorum inauspicato ministerio quid posset denique sibi obtingere, præter vitæ vndecumque infaustæ exitum infeliciorem? fore autem easdem calamitates illas suas immensum vtilis, quæstuosum laborem, & pretiosa pericula, si Deo illa

illa venderet, aut donaret; in iis dulce futurum viuere, beatum mori & eorum post mortem gloriosis præmiis æternum frui. In hæc Dei vocantis arcana crebro animum reuoluens, sensimque alter à seipso euadens, statuit denique longum vale sæculo dicere, siue iniquo in posterum, seu blandituro, Deoque se penitus, & sibi, rebusque æternis reddere. Obfirmarunt ad hoc hominem tot illa quæ passus erat naufragia; horum subinde animo recurrens species, exhibebat hunc sibi met iactatum, aquis haustrum, emersum, fluctuantem, sed miris modis morti diuinitus ereptum, vt vitam viueret meliorem. Ergo ab stipendiis iam liber, sui que arbiter, consultum diu festinat exequi; sed in via delectu quam deinceps teneret, erratum ab se initio, post pauca comperit, cum re apud Deum expensa maturius, agnouit tandem quid futurum esset illi gratissimum. Solenne iis est qui diuinorum sunt adhuc rudes, & nouitiæ virtutis, vt summam illius reponant in solitario secessu, & cruda corporis afflictatione. Corpus enim hoc suum, hostem suæ salutis primarium experti, vt primum sibi putant incumbere illius domandi officium, ita præcipuos pietatis conatus in eo constituunt. Sic Montis-ferrati solitudo statim Berzeo perplacuit: sunt in iis rupibus cellarum tuguria, sunt imitatores veteris anachoreseos; & reguntur à Monachis S. Benedicti. Aliquod inter illos tyrocinium fecerit, non satis comperio, sed is sua quadam ad Ignatium de se epistola (quam testem habeo eorum quæ dixi hæctenus, & quam propterea indico quod multos videam illius ignoratione, scripsisse de Berzeo, à vero aliena) sic de se loquitur [postquam mihi eremus Montis-ferrati fastidio venisset, societatem adamavi, & in eam admissus tandem sum] vtcumque res fuerit, Vlyssiponem transit, ac dum normam viuendi rimatur virtutis ingenio quam parturiebat idoneam, Sebastiano Morales nobili Lusitano, & ærarij regij Præfecto suam operam defert, excipiturque ab illo in famulum, vxoris Batauæ rogatu. Pergens interea enixis precibus poscere vt coopretetur in partem diuini famulatus quæ foret Deo maximè accepta: iis dum assidue insistit inter quotidiana officia quibus dominum suum in aulam affectatur, Simoni Roderico sæpius occurrit vni ex primis Ignatij sociis cui erat principis institutio commissa. Huius demissione, modestia, omnique agendi ratione ad sanctimoniam castigata mirificè captus, de illo inquirat, de instituto illius, & ordine, de sociis quos sibi adiungeret. Scopum quo tenderent eorumque ad illum studia cognoscit, sentitque mox ad eorum cœtum vehementer se agi, quare absque mora post aliquos cum nostris congressus admittitur, & à Simone Conimbricam ad tyrocinium destinatur, vbi consuetis meditationibus probatus Societatis induit habitum April. 20. ann. 1546. quem diem postea semper habuit fortunatissimum, nullum posse ratus in omni vita beatiorum sibi contingere, nisi quem tam felix casus adduceret, quo fundendi pro Christo sanguinis daretur copia, & à fidei hostibus necaretur. Hominis extra se positi, & gestienti gaudio insani videntur

literæ quibus creberrimis hanc suam de ingressu in societatem latitiam repetit, placet hic vnas in aliarum specimen ponere omnino singulare. Scribens enim Ormuzio ad nostros Conimbricam [ô carissimi in delitiis, inquit, fortunata plane hora illa qua fecit Deus mecum seruo suo misericordiam, & de sæculi ereptum luto, collocavit cum principibus populi sui, hoc omnes vos nomine appello, & voce quidem haudquam submissa, sed palam per vias, & compita exclamans, venite & videte quanta fecit Dominus animæ meæ: misericordias Domini in æternum cantabo, qui me in societatem hanc adlegit sanctam, Patri nostro Ignatio inspiratam diuinitus, & ab eo nouem cum sociis inchoatam. Quantum debeo mifer P. Magistro Simoni; Ioanni, & Morales, qui me prope inuitum in eam pertraxere? quid retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi? præter admirationem & lacrimas quod reddam nihil suppetit, quid porro sentiant qui sunt in Societate, virtute præstanti; si me homulum vilem, tanti boni possessi, tam dulcis afficiat sensus? ô sancta vinea! cognitionis sui excepta solo, trunco inserta crucis Christi, eius sanguine irrigata; pastinata labore martyrum, Confessorum muro circumdata; Virginum septa custodiis, possessore Christo veneranda: etsi es in speciem tenera, & nuper velut ex primigeniæ solo Ecclesiæ translata; solide tamé coalescis: extendis amari ad mare radices. Amore in proximos: tuo & sudoribus terram imples: quisquis de Societate nostra Christum non sequitur, & hunc crucifixum anathema sit. Quæ conuentio luci ad tenebras? laudate pueri Dominum, laudate nomen Domini, &c.] Sic ille non satis gaudij sui potens, & velut animo exerrans.

Quod autem venisset in tyrocinium, annos natus vnum & triginta; conditione, & inopia seruus; nec de ingenio, & literis verbum vllum misisset; addictus est ministeriis laicorum, datusque adiutor socio custodis ægrotorum, & paucis post mensibus sartrinæ præpositus. Constabat iam tum Conimbricense Collegium plus centum capitibus, qua tyronum qua Scholasticorum, lecti omnes & feruida virtutis, sui præ omnibus vincendi, & publice abiiciendi ardore; incendebatque hunc Simon Rodericus, reuifens illos quories licuisset ab officiis aulicis vacare. Ergo aliquando cum circumfisterent sedentem suosque certatim quisque animi hæuos coram aperiret, vel contemptum ex iis, vel iisdem remedium captans, cæpit quoque de genibus Berzæus magno sui pudore dicere, teneri se concionandi tam importuna prurigine, vt eam non posset ab se depellere, quod eius dictum sociis omnibus latum risum excussit, aded extra rem & opinionem accidit: hominem agrestem, & qualis ipse tunc putabatur, idiotam, insuperque patria, & lingua peregrinum, pulsari tam nobili tentatione potuisse. Hanc illi Simon detractum iri facile credidit, si sui ipsius coram in ea re periculum faceret & simplicitatis suæ illos qui aderant spectatores haberet, & testes; iubet illum in scamnum coascendere, ac de argumento quod menti pri-

imum

mum incidere sermonem habere. Paruit illico, dixitque haud scio de
 quibus, sed absurditate tam inexpectata ut qui audiebant omnes in ri-
 sum soluerentur, & ambigeret nemo quin illa sui experientia peruietus
 omnem refugeret concionandi cogitationem. Quippe incompositus, in-
 fulta corporis statura, & voce; verbis, qualia externo, syllabarum, &
 agrè exeuntibus peiusque corruptis. Desierat, interrogatusque denuo
 ab Simone, e quid sua ipsi concio placuisset, quidue nunc de se ipse
 sentiret: non minus confidenter quam si omnium ex ea tulisset approba-
 tionem, respondit sibi nihilo secius animo hærere, euasurum se in bo-
 num concionatorem: quod Simon tacite, Deique haud dubie instinctu,
 apud se recogitans, tam singulari hominem virtute non ab se fortassis,
 sed motum cœlitus ita loqui, seorsum ex eo percontatur numquid in li-
 teris operæ posuisset? cognitioque illius in Philosophicis studio, & Ma-
 gisterio artium quod inde reportarat, miratus quod hæc longo & humili
 pressisset silentio, illum Theologiæ confestim applicuit, curauitque sa-
 cris initiari ordinibus. Sic mente tyrocini Octauo Sacerdos, ipso Chri-
 sti nascentis celeberrimo die Sacrificij adorandi Deo primitias obtulit.
 Post quæ mox in publicum mitti, obire oppida & pagos, concionari,
 non iam absone ut nuper, & ineptè, sed vel peculiari Dei dono, vel occul-
 tata eatenus naturæ dote, tam eleganter, & efficaciter, ut breui famam
 adeptus sit sapientis, & apostolici præconis. Quibus eam sui spem fecit
 Simoni pro conuersione Indiarum, ut eò illum destinaret. Agebat Ber-
 zeus quadragesimum tunc diem in pagis circa Conimbricam verbo Dei
 lustrandis, cum decretæ illi prouinciæ ad eum nuntius mittitur Ludou-
 uicus Gonzales, simul eius vices illic obiturus; offendit conferentem se
 Figuerio ex pago Pedrogam, ut verba ad populum faceret, indicit de
 reditu in Collegium, & profectio in Indiam. Quæ Berzeus haud ali-
 ter accepit, quam si mendicus è suo centone ad purpuram thronumque
 repente tolleretur: hæsit aliquandiu præ gaudio stupens, recepto mox
 animo, ac voce, prostratus in genua, multis cum lacrimis egit Deo im-
 mensas gratias, immensi insperatique boni; suos illi sudores liberalis-
 sine obtulit, ac si non dedignaretur admittere, vitam quoque ipsam,
 & sanguinem. Inde conuersus ad Gonzalem, pollicitus est illius, &
 beatissimi quo se impertiverat nunciij, fore perpetuo memorem, & re-
 pensurum ipsi apud Deum partem bonam votorum quæ esset precando
 facturus. Pedrogam peruenerant, & conscenso Berzeus pulpito, illos-
 que iam exerens apostolici ardoris spiritus, quibus ea edidit apud Indos
 quorum narrationem inchoamus; vi tanta dixit, ut peccatorum dolo-
 re, ac fletu populus rumperetur. Quare occasione usus, ex pulpito ad
 confitentes audiendos sedit, eiusque diei reliquum, & noctem solidam,
 ad duas ante meridiem consequentis diei horas in eo insumpsit. Post quæ
 re diuina peracta, quos expiauerat sacro epulo refecit. Vlyssiponem Co-
 nimbrica transgressus; Martij decimo septimo 1548. in Indiam soluit,
 appulitque Goam eiusdem anni Septembris tertio. Appulere cum illo
 omnium

omnium

omnium vectorum, Præfetti potissimum; tam illustria de ipso encomia, prædicatio tam constans sanctimoniam ipsius, & feruoris, tum illa semestri navigatione omnibus probati, tum vero dum reficerentur Mozambici (de quo scriptum alias à nobis) ut et laudes Xauerium diu perplexum habuerint. In procinctu is erat ad Iapones, Goæ discessum opperiens, & illo quærendarum Deo animarum incitatissimo studio, exquisitaque industria, patientia ærumnarum, & cuiuslibet laboris, demissione sui que contemptu (quæ in Berzeo eminebant omnia luculenter) magnopere persuadebatur, ut eum sibi deligeret in Iaponiam comitem. Verum aliunde nimium quantum intererat sustentari Goæ Christianorum pietatem, & Collegio Goano quod totis Indijs in sanctitatis academiam crescebat, præesse virum, quem clara exempli magni lux haudquaquam parcius, quam prudentiam commendaret; ijs vero qui essent in varia per orientem spargendi loca magister foret apostolicæ virtutis, eosque fingeret ad implendas expectationes diuinæ gloriæ, quæ de ipsorum laboribus sperabatur copiosissima. Quibus item Berzeus doctibus excellebat. His ergo duobus iusto examine libratis sensit Xauerius præponderare alterum priori, & Berzeum Collegio præfecit: quantâ quidem nostrorum voluptate qui abeuntis Xauerij iacturam videbant sibi non multum dissimili Rectore suppleri; tantâ Berzei molestiâ & dolore, ut cuius modestia premi se onere intolerabili reputabat. Quod autem apud sanctum patrem deprecando ac flendo nihil ageret, preces ad Deum, & lacrimas vertit, euicitque durando voti summam; resumpto enim Xauerius priore consilio Berzei secum in Iaponiam ducendi, noua luce afflatus est in ipso decernendi articulo, agnouitque certius Deum velle ut mitteretur Ormuzium Berzeus, quoad saltem Christo, aditus in Iaponiam pateret. Igitur securus tam deliberati Consilij, accersitum compellat, & quantum quidem, ait, dignatur Deus mihi ostendere, nec te Goæ iubet, uti statueram; nec in Iaponia, quo te ducere cogitaram versari, sed tuis laboribus campum alium pandit angustiorem, esto Iaponia, sed sacræ culturæ haud minus, quantum intelligo egentem; Ormuzium itaque iter para; & si pergit tibi Iaponia coram esse, dum ego cum paucis illuc tibi viam aperio, tu stude interea illam promereri, & digna ethnica superstitionis e Iaponia exturbandæ Ormuzij rudimenta pone.

3.
Monita Berzeo Ormuzium petenti à Xauerio tradita.

His lætus & gestiens Berzeus, quod vna & manus regendi excuteret, & tam clara occuparetur expeditione, nauim Goæ Ormuzium parantem conscendit, verum haud prius quam ab Episcopo Albucherco sancta muniretur adprecatione, cui quicquid erat in sua potestate, auctoritatis, & priuilegij prolixè addidit, profectionis illius gaudio incomparabiliter affectus. Sub hæc post mutuos nostrorum, Xauerij maxime amplexus, portu soluit Berzeus, sed accepta paucis quam abiret diebus ab Xauerio carta, ubi vir sanctus sua manu paræneticam de ijs institutionem illi præscripserat; quæcumque ad sanctè viuendum, & rem fructuose gerendam